

Svaleklire (*Tringa ochropus* L.) som dansk ynglefugl.

Iagttagelser fra Jægerspris Nordskov i årene 1953-56.

Af VAGN HOLSTEIN.

(With a Summary in English: The Green Sandpiper (*Tringa ochropus* L.) as a Breeding-Bird in Denmark. Observations made in Jægerspris Nordskov in the period 1953-1956).

Som meddelt i dette tidsskrifts 46. årgang (HOLSTEIN 1952, p. 77) traf jeg i maj 1952 i Jægerspris Nordskov et svaleklirepar under omstændigheder, som i hvert fald for mig ikke lod tvivl tilbage om, at det havde unger på stedet; men noget fuldgyldigt bevis blev som anført ikke fremskaffet.

Siden 1952 har jeg selvsagt haft min opmærksomhed rettet mod en eventuel gentagelse af ovennævnte hændelse; men først i 1956 lykkedes det mig at godtgøre med sikkerhed, at Svalekliren virkelig kan regnes blandt Danmarks ynglefugle, skønt den også i de mellemliggende år har været at træffe på distriktet i yngletiden; bl. a. fik den utvivlsomt unger på vingerne i 1955. Af disse grunde finder jeg det derfor naturligt at redegøre for mine svaleklireiagttagelser i alle årene siden 1952.

I 1953 og 1954 husede Nordskoven næppe ynglende Svaleklirer. Ganske vist hørte organist GODSKE-NIELSEN en enlig fugl flyve jodlende over den nordlige del af Nordskoven den 21. april; men da ingen senere iagttagelse blev gjort det år, har den pågældende fugl utvivlsomt været på træk mod nord. At vadefugle lader deres parringssang lyde under trækket, er intet ukendt fænomen, hvad f. eks. Tinksmøden (*Tringa glareola* L.) jo så ofte bekræfter. – Heller ikke 1954 gav noget bevis på svaleklirens yngleoptræden, idet jeg fra hint år kun har een iagttagelse om dens forekomst, nemlig fra den 22. juni, da en enlig fugl fløj op fra et vandhul på strandengene ved Roskilde Fjord. Når tidspunkt og lokalitet tages i betragtning, kan man sikkert gå ud fra, at denne fugl har været på tilbage-træk fra en nordskandinavisk yngleplads.

Det kan ikke skjules, at disse to års negative resultater var mig en skuffelse; men mit håb om at få lejlighed til fuldgyldigt at fastslå Svaleklirens ynglen fik ny næring i 1955, da ikke mindre end to par slog sig ned i Nordskoven, hvor de var at træffe i hele yngletiden.

Det ene af disse par (vestparret) blev iagttaget første gang af organist GODSKE-NIELSEN den 25. april. I dagens løb hørte han 4–5 gange en jodlende fugl flyve over den del af Nordskoven, hvor parret blev truffet med de formodede unger i 1952. Det andet par (østparret) konstaterede jeg selv tilstedeværelsen af den 29. i samme måned, da jeg ca. 2 km længere mod øst så og hørte en parringsflyvende Svaleklire.

Medens »vestfuglene« blev truffet på et typisk svaleklireterrain, d. v. s. et skovområde, hvor gammel og yngre gran-skov isprængt mange fugtige småmoser var enerådende, så var det terrain, som »østfuglene« fløj parringsflugt over, derimod meget atypisk set med svaleklireøjne, idet området fraset en fra vinteren stammende renafdrift var bevokset, dels med løv-skov bestående af 40–50 årig birk, ask og løn i blanding på lav, moseagtig bund med adskillige fugtige og sumpede lavninger, dels med 5–10 årige grankulturer; men skønt man på forhånd måtte tro, at et sådant område ikke kunne tilfredsstille et svaleklirepars biotopkrav, blev det dog truffet dér i hele yngletiden og fik utvivlsomt også unger på vingerne, hvorom jeg senere skal berette.

Af de to par helligede jeg navnlig vestparret min opmærksomhed. Det viste sig snart, at Trekastmosen, hvor 1952-parret blev truffet, ikke interesserede fuglene i 1955, men at deres »kriminelle« område fandtes ca. 300 m længere mod syd-øst. Her findes en vidtstrakt 60-årig granbevoksning og i denne et lille mosehul, som er opstået i en lavning på grund af en grøfts tilstopning. Denne lavning har oprindeligt været bevokset med en stammefattig og forskelligaldrende blanding af rødgran, skovfyr og birk, og nu rager disse træer op over vand-spejlet i mere eller mindre udgået tilstand, hvorved lokaliteten slående kommer til at minde om en af de små forsumpede »tjärn«, som træffes så ofte i de svenske nåleskove.

Hver gang jeg i tiden mellem den 25. april og den 25. maj opholdt mig på dette område, hvad enten det skete ved solopgang, midt på dagen eller nær solnedgang, kunne jeg sikkert regne med, at en Svaleklire før eller senere ville komme flyvende over stedet med parringsjodlen, og adskillige gange så jeg, at den i nærheden af det lille mosehul slog sig ned i toppen af en gran, hvorfra den ofte lod stemmen lyde, inden den fort-

satte sin flugt. Et par gange hørte jeg, når den parringsflyvende fugl nærmede sig, at dens jodlen blev livligt besvaret af dens mage, og efter lyden at dømme var det øjensynligt, at den svarende fugl var i ro, når den lod stemmen lyde, hvilket jeg tydede derhen, at det var fra reden, den svarede sin kommende mage. (At rugende klirer lader stemmen lyde fra reden, har jeg bl. a. konstateret mange gange, når jeg fra fotografi-skjul har iagttaget rugende Rødben (V. HOLSTEIN 1935)).

Selvfølgelig anstrengte jeg mig til det yderste for at finde parrets rede; men desværre viste al min møje sig at være forgæves, og lige så lidt lykkedes det mig at få ungerne at se, skønt jeg i juni måned søgte dem ved ethvert mosehul i den nærmere og fjernere omegn.

Medens vestparret, som jeg ofrede så megen af min tid, altså ikke forskaffede mig noget bevis på ynglen, så blev det ved et rent tilfælde østparret, som gjorde det, skønt jeg i løbet af yngletiden kun nåede at skænke dette par en rent periferisk opmærksomhed.

Da jeg kl. 5 den 29. juni under en bukkejagt med en af mine venner steg ud af bilen på en vej, som begrænsede østparrets område, for gennem kikkert at afsøge en kulturflade med unge rødgraner for om muligt at få øje på en råbuk, var det første, som skete, at en Svaleklire littede fra toppen af en udgået granbusk ved et sumpet parti nær vejen og gav sig til at omkredse stedet, idet den udstødte sit angstskrig, *pit, pit, pit* (se D.O.F.T., 46). Jeg var øjeblikkelig klar over, at denne fugl måtte have unger gående i det lille sumphul; men da jagten måtte gå sin gang, fik jeg ikke lejlighed til straks at undersøge sagen, og da jeg om eftermiddagen vendte tilbage, var »fuglene fløjet«. Øjensynlig har ungerne så langt hen på sommeren været flyvedygtige og er af den gamle fugl blevet ført andet steds hen.

Selv om jeg personlig føler mig overbevist om, at der i 1955 ynglede to svaleklirepar i Nordskoven, så havde jeg dog heller ikke dette år fremskaffet sådanne beviser, som viden-skaben kræver for at kunne akceptere en ny art som hørende til Danmarks ynglefugle. Dette skete først i 1956, som for Nordskoven blev et stort svaleklireår, idet mindst fire par opholdt sig inden for dens grænser i hele yngletiden.

Det første par traf jeg selv den 15. april ved et vandhul midt i en bevoksning af gamle graner ikke langt fra det terrain, hvor østparret holdt til i 1955, og samme dag hørte skovfoged A. SØRUP SØRENSEN en Svaleklire flyve med parringsjodlen over vestparrets terrain fra 1955. Yderligere iagttog samme skovfoged den 21. april over en stor kulturflade ca. 1,5 km længere mod nord en parringsflyvende klire, og på dette sted blev i den følgende tid stadig set klirer, ja, den 27. april endda fire på een gang.

Der kunne således i 1956 skelnes mellem et »østpar«, et »vestpar« og to »nordpar«, og på disse pars områder kunne daglig træffes parringsflyvende fugle lige til slutningen af maj.

Som i 1955 helligede jeg også i 1956 navnlig vestparret min opmærksomhed i det håb, at et grundigt studie af parrets opførsel kunne lede til redens opdagelse. Mange timer tilbragte jeg ved det tidligere omtalte lille mosehul, som også i 1955 havde været vestparrets kriminelle punkt, og når jeg sad der, skete det altid før eller senere, at en klire under livligt spil kom flyvende over den omgivne granskov. Når den nåede i nærheden af mosehullet, kunne jeg på dens stemme høre, at den slog til i et grantræ, hvorfra den stadig lod »sangen« lyde, og samtidig hørtes svar fra dens mage, utvivlsomt fra reden. Når denne duet havde varet en lille tid, tav begge fuglene, og et øjeblik senere kom den ene flyvende og slog sig ned ved mosehullets bred, hvor den straks gik i gang med et grundigt toilette, og først, når det var overstået, begyndte den at søge føde. Hele dens opførsel viste ganske umiskendeligt, at det drejede sig om en rugende fugl, som lige var blevet afløst. Når måltidet var endt, hvilket gerne varede en halv snes minutter, lettede den og fløj jodlende bort over trætoppene.

På grund af granskovens tæthed lykkedes det mig desværre ikke nogensinde at få fuglene at se, når afløsningen foregik, således at jeg ikke med bestemthed kunne afgøre, hvor jeg skulle søge reden. Selvfølgelig gjorde jeg, hvad jeg kunne for at finde den; men da granskoven er ca. 20 m høj, oversteg opgavens vanskelighed mine evner.

Fra slutningen af maj hørtes ikke længere parringsflyvende klirer, hvilket vel hænger sammen med, at rugningen nu var tilendebragt, og fra dette tidspunkt søgte jeg ungerne ved de

mange vand- og mosehuller, som Nordskoven er så rig på; men efterhånden som tiden gik, uden at jeg opnåede noget resultat, svandt mit håb mere og mere, indtil en lykkelig hændelse omsider bragte mig det så længe ønskede sikre bevis på Svaleklirens ynglen.

Denne hændelse indtraf den 12. juli. Nævnte dags morgen var skovfoged SØRUP SØRENSEN på bukkejagt, og da han ved 5-tiden kom ud på den kulturflade, hvor de to nordpar så ofte var blevet set tidligere på året, lettede han ved en dyb grøft en svaleklirefamilie bestående af en gammel fugl og to flyvefærdige unger. Den gamle teede sig meget uroligt og omkredsede ham stadig, medens den skreg *pit, pit, pit*. Hjemkommen fra jagten underrettede skovfogeden mig straks om sin oplevelse, og sammen tog vi ud til åstedet kl. 14. Da vi nærmede os dette, lettede på ca. 100 m's afstand den gamle fugl fra toppen af en hegnsplæ i et kulturhegn, som følger grøften. Her havde den siddet på vagt, og den gav sig nu til at omkredse os med sit ængstelige *pit, pit, pit*; men efter ca. 5 minutters forløb fløj den dog ud af syne. Da vi nåede helt hen til grøften, lettede fra dennes bund de to unger, som også skreg *pit, pit, pit*, men dog havde deres skrig en anden klangfarve end den gamle fugls. Den ene unge fløj ud over kulturfladen, hvor den landede efter en flyvetur på ca. 100 m, hvorimod den anden atter slog sig ned i grøften efter kun at have fløjet 25–30 m. Disse manøvrer er et sikkert bevis på, at det var unger, vi havde for os, da udvoksede fugle aldrig ville have gjort noget lignende. – Da skovfogeden atter nærmede sig den unge, som havde slået sig ned i grøften, lettede den påny og fløj ind mellem stammerne i en nærliggende birkebevoksning, hvor den forsvandt for vort blik. – De to unger havde mørkere rygside og var endnu tydeligt mindre end den gamle fugl; navnlig var deres hale kortere.

Ved at gå langs grøften, hvor familien holdt til, kunne jeg på en strækning af ca. 200 m overalt, hvor bunden næsten var tør, se utallige aftryk af klirernes fødder samt hvide ekskrementklatter i hobetal, hvilket viste, at familien måtte have opholdt sig på stedet i lang tid.

Den næste dag søgte jeg atter fuglene, men da var de borte. Den forvoldte forstyrrelse dagen før havde åbenbart fået den

gamle til at flytte til et mere fredeligt sted med sine unger; men den forvoldte skuffelse kunne dog ikke berøve mig glæden ved endelig efter fem års forløb at have fremskaffet det fuldgyldige bevis på Svaleklirens ynglen i Danmark.

P.S. Efter at foranstående var skrevet, er der i år (1957), hvor 3–4 svaleklirepar atter har opholdt sig i Nordskoven i hele yngletiden, sket det, at læge Sv. NORUP, som meddelt andet steds i nærværende hæfte (p. 204), den 22. maj traf et klirepar med dununger i Studehaven (den sydlige del af Nordskoven). Efter at dr. NORUP venligst havde underrettet mig om sit fund, besøgte jeg samme dag stedet og fik familien – de to gamle fugle og tre dununger – at se, en oplevelse, som sent vil gå mig af glemme.

Yderligere kan oplyses, dels at jeg den 16. juni traf en gammel Svaleklire med et ukendt antal unger, som akkurat kunne lette og flagre et kort stykke, ca. 2 km sydvest for NORUPS fundplads, dels at jeg ved et vandhul ca. 2 km nordvest for nævnte plads iagttog en tredje svaleklirefamilie bestående af en gammel og tre flyvedygtige unger i tiden fra den 6. til den 24. juli.

SUMMARY IN ENGLISH

The Green Sandpiper (*Tringa ochropus* L.) as a Breeding Bird in Denmark. Observations made in Jægerspris Nordskov in the period 1953–1956.

In 1952 a pair of Green Sandpiper (*Tringa ochropus*) was met with in Jægerspris Nordskov, N. Zealand, and they had no doubt young in the place; as stated by HOLSTEIN (1952, p. 77) the young were, however, not seen. In 1953 and 1954 probably no Green Sandpipers bred in the said locality, but in 1955 two pairs stayed in the wood throughout the breeding season, and on 29th of June at 5 a.m. a single old bird was seen at a little swamp in a clump of spruces; judging from its wary behaviour and the cries uttered there was no doubt that it had young in the place; but nor on this occasion were they seen, and certain proof of the breeding of the Green Sandpiper in Denmark had not yet been given.

1956 became a great Sandpiper year for Jægerspris Nordskov, since no less than four pairs were observed throughout the breeding season, and at last, on 12th of July, the author succeeded in sighting the young, since on that day an old bird together with two fully fledged young were observed at a ditch; the young had not yet attained

the size of the old bird, and their flying ability was not greater than that they had to rest after a flight of about 100 m and 30 m respectively.

In 1957 there were again 3–4 breeding pairs in Nordskoven, and on 22nd of May Dr. Sv. NORUP saw a pair together with three downy young at a small swamp.

The Green Sandpiper should therefore now be included among the breeding birds of Denmark.

Literatur.

HOLSTEIN, V., 1935: Strandengens Fugle. — København.

— 1952: Sandsynlig ynglen af Svaleklire (*Tringa ochropus* L.) i Jægerspris Nordskov i 1952. — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **46**.